

Dinàmica emergent de pobles submergits

A propòsit de les Jornades Culturals a la Plana de l'Arc

VICENT FERRÀS

L'esperit d'aquest espai de lectura és totalment civí i esdevinentment cívic que es caracteritza per uns ingredients recívics de fetomen revaloris, obertament encoratjador. Aquesta oportunitat venturosa la XIII convocació de les Jornades Culturals a la Plana de l'Arc, es localitza enguany a l'antic nucli de la Plana Alta, en emmarcat a les Coves de Vinromà. Tretze anys de treball espectacular —pels esforços que exigeixen i per la magnificència dels resultats— no han estat prou perquè les jornades culturals assolisquen una projecció plaiva bo l'any del seu capítol actual, tot i constituint un honorific cívic al país. S'imposa, doncs, que comencem a superar l'arrel·lació d'una ignorància tal.

Dentrada, la simple referència a les Jornades Culturals a la Plana de l'Arc en produeix la sensació d'entusiasme, segurament perquè no necessitem més de veure-hi una iniciativa cívica esplegadora, sorgida de l'autoorganització del veïnat solidari i jove, que conjunta la passió per la terra i per la seva gent amb el treball científic per a assolir al ple coneixement de la pròpia identitat col·lectiva. A la cerca, doncs, dels elements que configuren la personalitat dels pobles de la comarca, les jornades ja accedeixen mitjançant una curiositat intel·lectual sense límits fins a punt que la temàtica que tractem comprèn, per exemple, l'etnologia, la geografia física i humana, el folclore, la llengua, l'arquitectura i el ritorn, la litúrgia, la dialectologia, l'art, l'arquitectura urbana i rural, la musicologia, la història de Peccatà, l'etnografia, la cultura popular, l'evolució de la població, l'ecologia i l'espelologia, la botànica i la gastronomia. D'altra banda, les jornades presenten la generalitat de veïns arreu uns paràmetres d'elevada qualitat pedagògica: un nivell acadèmic encoratable que com a norma orienta les conferències i les comunicacions, les visites recitades, les visites guiades o les exposicions. Una observació, no pas balda a l'horari, a la de les jornades és el curs, cada any, del rector de la Universitat Jaume I. La intervenció de professionals de l'ensenyament superior i d'investigadors és força significativa. De manera definitiva, constitució d'una experiència d'universitat popular no sols adreçable sino també genial.

Certament, costaria de trobar manifestacions com les que reproduïm cada any de nostres pobles

Un carrer de les Coves de Vinromà. / ANDRÉS GARCÍA

en intervenir-se, un espai de actuació a la tasca en autèntics centres universitaris oberts a una munió de veïns i veïnes que formen una població bigarrada i entusiasta, que representa la màxima varietat de nivells en l'escala de la instrucció educativa i que aleshores conflueix en un mateix grau de tensió participativa i de passió per la cultura del poble. A fi de comptes, aquestes jornades ofereixen un espai de recerca i reflexió col·lectiva original i engrescada, que s'enriquia amb la contribució d'erudits locals i joves estudiants dels llavors i avies de la vila, llicenciats, administratius, professionals universitaris, mitjans i professionals diversos. Som, en definitiva, al davant d'una universitat sense fronteres, muntada al bell mig del carrer, rigorosa i desacomplexada, que dissenya, en cada convocatòria, programes de marca ambiciosos i paral·lels: va sent capaç de donar-se d'uns recursos didàctics sorprenents que fan que la investigació circuli llura i entenedora per carrers, atzacos i intersticis de la vila, fins a obrir-se'n pels camins que menen a les fonts, als aljubs i a les coves de l'entorn municipal.

Hem de brindar per descomptat, per una llarga vida a les nostres jornades, que han recorregut una trajectòria respectable, tal com indica la tretzena edició que se

celebra enguany a les Coves de Vinromà. Van néixer, doncs, l'any 1996, exactament a la Pobla Torroja, al nom de la benemèrita Associació Cultural de Bolognosa i amb l'objectiu ben rígid d'estrener els llaços que uneixen els diversos grups de la comarca que s'identifiquen per les inquietuds culturals i cívics. De fet, continua viva la convicció que els nostres pobles s'arrel·len al seu propi entorn comarca, un àmbit territorial i humà definit com a Plana de l'Arc, que vertebrava la Via Augusta i que se circumferien

Som al davant d'una universitat sense fronteres, muntada al bell mig del carrer

als municipis següents tementals del regne l'ordre que ha seguit la convocatòria de les jornades: la Pobla Torroja, Vilafraedà, les Coves de Vinromà, la vall d'Alba, Ferrerriol, Cabanes, la Serra dels Galserats, Benlloc, Vilanova d'Alborea, la Serratella i la Torre d'en Domènec.

Comença a ser hora que algunes propostes de fer balanç de la majestuosa realitat que constitueixen les Jornades Culturals a la Plana de

l'Arc Hiba, d'entrada, el capítol de publicacions, amb els volums corresponents a vuit actes a més d'una cinquantena de monografies. De tot en tot, l'impacte d'aquesta producció impresa no hauria de distorsionar la nostra atenció respecte d'un perill d'excel·lències que caracteritzen les jornades: d'una banda, la seva capacitat de fomentar l'autoconstrucció dels nostres pobles, així és, la recuperació de la consciència de la pròpia localitat col·lectiva; d'una altra, hi ha el seu estímul constant de la cultura de l'autoorganització cívica que condueix a exemplar la marca associativa.

Sota l'impacte de les jornades, la Plana de l'Arc s'ha fet un Lloc de privilegi a l'investigació cultural del país, alhora que, a partir d'associacions pioneres com la Bolognosa, la Roca o Tossal Gros, n'han anat emergint d'altres —els Castellis, Saborn o Foc i Tropol—, el conjunt de les quals han format una trama cívica comarca, que constitueix un model admirable.

Free a free són l'entusiasme i les cançons antigues, sense dubte decisives per a mantenir la consciència del país, comença a emergir la crítica subterrània, integrada per municipis modestes, que es rebel·len contra el risc de restar al marge de la divinitat històrica de la seva societat.